

Voorwaarts en niks vergeten.

Over Vlaanderens slecht verwerkt oorlogsverleden.

| Eric Corijn

Het debat over Vlaanderens oorlogsverleden is niet zozeer een debat onder historici, maar een ideologisch-politieke kwestie.

De discussie over het (oorlogs)verleden laait weer op. Niet zozeer onder de historici, want die zijn het ongeveer eens over het genuanceerde en gedomesticeerde beeld dat doorheen het recente onderzoek is ontstaan. Zij vragen vooral een verderzetting van het onderzoek, over blinde vlekken, vooral over de naoorlogse continuïteit/discontinuïteit in de (politieke) wederopbouw van België. Daarover valt nog wel wat uit te zoeken. En ze vragen dat het maatschappelijke debat rekening zou houden met de meer recente publicaties die inderdaad een meer genuanceerde discussie mogelijk maken.

Neen, het debat is een ideologisch-politieke kwestie. Het gaat om openbare meningsvorming en om maatschappelijke maatregelen. Het gaat om een min of meer officiële stellingname, die dan richtinggevend zou zijn voor de contouren van het verdere debat. In zekere zin het ontwikkelen van een consensus, een eenheidsdenken. Zo van: "Daarover is nu iedereen het eens en alleen extremisten denken daar nog anders over". Vandaar dat er zoveel wordt gesproken over het "omdraaien van de bladzijde", "een streep trekken onder de geschiedenis" en ... "verzoening". Men wil als het ware een lont uit een (vermeend) kruisvat halen. In die zin zijn het vooral ideologen enerzijds en politici anderzijds die op de voorgrond staan. En, zoals steeds, bepalen de media wat wel en wat niet in het nieuws komt. Maar die maatschappelijke druk is dan weer niet

gunstig voor een genuanceerde discussie. Het gaat om manifesten met handtekeningen, om officiële speeches met nog eens handtekeningen, om prijzen en erkenningen. Kortom, er worden nogal wat goede en slechte punten uitgedeeld.

De politieke context

Een viertal gebeurtenissen hebben het dossier recentelijk gekleurd.

1. Allereerst is er het decreet-Suykerbuyk in juni 1998. De enen (zie bijvoorbeeld het artikel van Abicht in dit nummer; punt. 2) noemen het "voorzichtig" en verwijten de tegenstanders een (emotionele) heisa en stemmingmakerij. Ze lijken het decreet dus te steunen. De anderen wijzen op het niet zo onschuldige karakter van die politieke operatie. Het gaat in het zogenaamde "amnestie-debat" immers niet alleen om de "sociale gevolgen" (Vermeylen zorgde er immers jaren geleden al voor dat iedereen die spijt betuigt over zijn collaboratie zijn sociale rechten kan terugkrijgen). Het gaat telkens weer om de symbolische impact vandaag. Nu is Suykerbuyk binnen de CVP steeds een verbindingsman geweest met de rechtse en uiterst-rechtse kringen en is hij nooit erg voorstander geweest voor "progressistische" coalities. Zijn decreet vond geen meerderheid bij de democratische partijen en dus maakte hij een wisselmeerderheid met het Vlaams Blok. Vooral dááover ging de heisa ... en terecht, want het ging

om een flagrante schending van het “cordon sanitaire”. Hier zien we dus al een belangrijk aspect opduiken van wat al die tijd een genuanceerde discussie heeft tegengewerkt: vanaf de Tweede Wereldoorlog is de “amnestie”, het rechtzetten van het vermeende onrecht tegen Vlaamse strijders, vanuit een eigen gelijk dus, een thema geweest waarmee rechts en uiterst rechts in het “heden” aan politiek deden. “Verzoening” en “sociaal herstel” werden gevraagd vanuit een slachtofferpositie en dus om politiek gelijk te krijgen. Zelden werd “verzoening” gevraagd met de slachtoffers van de collaboratie!

2. Met het initiatief “Voorwaarts en niet vergeten” in september 1999 willen 17 Vlaamse intellectuelen dan een platform creëren om de discussie op een andere manier te voeren. Het manifest neemt duidelijk afstand van de collaboratie als zijnde “fout”. Hun voortrekker Frans-Jos Verdoodt, de conservator van de Vlaams-nationale geschiedenis, zorgt voor de historische “schuldbekentenis” op de Ijzerbedevaart. Een stellingname die inderdaad een wig drijft in de klassieke grijze “frou artistique” waarmee de Vlaamse beweging steeds de collaboratie vergoelijkend in haar schoot heeft gekoesterd. “In ruil” wordt dan verwacht van de andere kant, de “overzijde” – vooral van de Franstalige Belgicisten – toe te geven dat de repressie enigszins *overdone* was en dat die op haar beurt onnodige trauma’s bij een aantal Vlaamse families heeft verwekt. Een poging dus om een gebalanceerd oordeel te krijgen dat dan de basis zou moeten vormen voor de verzoening. We komen op die agenda nog terug.

3. Minder in het zicht komen een aantal publicaties van onderzoekers. Zo is er de in 2000 verschenen doctoraatsthesis¹ van historicus Lieven Saerens over de geschiedenis van de joden in Antwerpen. Hij documenteert uitgebreid het antisemitisme in de Vlaams-nationale traditie en hoe dat uitwaaierde naar de meer gematigde katholieke milieus. Zijn onderzoek levert de elementen voor een verklaring van het al lang vastgestelde verschil tussen de jodenvervolging in Antwerpen en in Brussel, Luik of Charleroi: in Antwerpen werden 65% van de joden opgepakt en weggevoerd, in de andere grote steden zo’n 40%. In Antwerpen kon de Nazi-bezetter immers rekenen op meer steun van de lokale autoriteiten. Zo verwijderde de Antwerpse orde in 1940 de joodse advocaten uit de balie, in een slaafse uitvoering van de “Nieuwe Orde”, iets wat in Brussel niet is gebeurd. Daarop werd achteraf ook in Antwerpen teruggekomen.²

Zo gaf de Antwerpse politie in de zomer van 1942 tot driemaal toe haar medewerking aan jodenrazzia’s. Dat roept natuurlijk vragen op naar de verantwoordelijkheden van oorlogsburgemeester Leo Delwaide, gevangen als hij was in het antisemitische klimaat in rechtse katholieke en Vlaamsgezinde kringen³. De zaak was voordien al aangeklaagd door Marcel Liebman, maar die moest de bewuste passage uit zijn boek schrappen na een rechtszaak. Nu de “feiten” zwart op wit werden “bewezen”, had men kunnen denken dat de betrokkenen en de Antwerpse politie zich officieel zouden verontschuldigen voor dergelijk wangedrag en zich duidelijk zouden distantiëren van dat verleden. Maar, Vlaanderen is Vlaanderen. De historische werkelijkheid leidt niet tot een duidelijke veroordeling en een schroomvallige bevraging van hoe dergelijk gedrag is te verklaren, maar wel tot een aantal opvallende stellingnamen ter verdediging van Delwaide, ter verdichtmaking van de onderzoeker, ter nuancering van het antisemitisme, ter vergoelijking van dat Vlaams nationalisme. En men gaat zelden na hoe sterk in verschillende Vlaamse kringen de verwevenheid tussen VNV-ers en leden van de andere partijen wel was. Kortom, de feiten worden altijd zodanig geproblematiseerd dat een duidelijke politieke conclusie uitblijft.

4. En dan is er in mei 2001 de zaak-Sauwens. Los van de opportuniteitsvraag (“Heeft Sauwens een politieke onvoorzichtigheid begaan?” Cynisch antwoord van Jean-Luc Dehaene: “Ja, dat is om moeilijkheden vragen”) wijst het aan het licht komen van dat incident op het voortbestaan vandaag van (a) een zekere nostalgie naar het zwarte oorlogsverleden (Wie de publicaties van het Sint-Maartensfonds bekijkt ziet vooral het militarisme van die Oostfronters, wat ook al de mythe van het Vlaamse pacifisme doorprikt), dat (b) nog steeds op sympathie kan rekenen in brede sociale kringen in Vlaanderen, waarin (c) het Vlaams Blok als een vis in het water is en (d) die nog vele politici van meerderheidspartijen als hun electorale basis zien. De zaak-Sauwens toont hoe het onzorgvuldig omgaan met het verleden en het al te snel gebruiken van de mantel van de “ongevaarlijke gezelligheidsvereniging” ervoor zorgt dat een bepaald gedachtegoed in Vlaanderen op een bijna apolitieke wijze kan voortleven als zijnde deel van “onze” identiteit. Het is trouwens die grijze zone die de Paarse Vlaamse regering uiterst ongelegen komt, omdat het juist daardoor is dat de vereenzelviging van het Vlaamse imago met het Blok zo

moelijk te bestrijden is. Er is immers geen duidelijke scheidingslijn!

En het is in die politieke context dat de verklaringen en stellingnamen inzake het oorlogsverleden moeten worden geduid. De groep Voorwaarts doet alsof haar agenda de enige uitweg is om de vele “getraumatiseerde Vlaamse families” uit het kielzog van het Blok te halen.

En de argumentatielijn van Ludo Abicht in het artikel in dit nummer doet het in een nogal culpabiliserende retoriek uitschijnen alsof elkeen die het met die aanpak oneens is een objectieve bondgenoot is van het Blok, of er op zijn minst medeverantwoordelijk voor is dat de Vlaamse beweging hoofdzakelijk een rechtse bedoening blijft. We durven het daarmee oneens te zijn, ook al zijn we voorstander van een redelijke discussie, niet geleid door de emoties. En we zullen hierna onze belangrijkste tegenargumenten op een rijtje zetten.

Stelling nemen is spreken vanuit een positie

Maar vooraf nog iets over de voorwaarden voor de Habermasiaanse “herrschaftsfreie Kommunikation” die Abicht in zijn aanvang aanroept. Om tot een redelijk gesprek te komen is het noodzakelijk dat duidelijk is vanuit welke positie eenieder spreekt, vanuit welke levenservaring, vanuit welk “trauma”. Het is immers niet zo dat de groep “Voorwaarts” een intellectueel platform is dat een dwarsdoorsnede van de Vlaamse intelligentsia laat zien. Het initiatief wordt gedragen door mensen met een rechts-flamingante familiale achtergrond. De groep stelt zich zelf expliciet flamingant op. Met andere woorden naast een emotionele predispositie tot verzoening, vertonen ze een intellectuele inzet de “Vlaamse zaak” te willen redden van haar rechts verleden. Een aantal onder hen heeft daarenboven een communistisch verleden waarin evenzeer “begrip” moet worden opgebracht voor de “fouten” van het Stalin-Hitlerpakt dat vele militanten in het begin van de oorlog heeft misleid of van de Stalin-dictatuur, haar goelag en haar politieke stellingen die

de socialistische utopie al even erg heeft geteisterd als uiterst-rechts de Vlaamse beweging.

Het vergt vanuit een dergelijke achtergrond veel moed om een kritische balans van het verleden op te maken en politieke stellingnamen hebben van daaruit ook een sterkere emotionele reikwijdte. Maar het is tevens een positie waarin de

De groep Voorwaarts doet

alsof haar agenda de enige

uitweg is om de vele

“getraumatiseerde Vlaamse

families” uit het kielzog van

het Blok te halen.

vraag naar begrip voor de tijdsgeschiedenis, begrip voor de druk van de omstandigheden, waarin de nadruk op de schijnbare onvermijdelijkheid van gedrag ook kan leiden tot dermate nuancering dat elke politieke conclusie verwaterd. Om een echt discussieplatform te zijn zou de groep Voorwaarts enkele markante verzetslui moeten omvatten, en enkele notoire anti-Vlaams-nationalisten, en misschien ook wat leden van de joodse gemeenschap, en waarom niet enkele Franstaligen en ... waar zijn de vertegenwoordigers van de katholieke intelligentsia? De groep “Voorwaarts” vertegenwoordigt een bepaalde politieke stellingname en kan bezwaarlijk doorgaan voor een platform tot synthese van de verschillende posities.

Ikzelf ben in deze discussie gedreven door een pleidooi voor een duidelijke politieke balans voor men een streep trekt onder het verleden. Ik zelf geen familiale trauma's (toch geen die te maken hebben met het oorlogsverleden), hoewel ik van nabij kan ervaren hoezeer de oorlog mijn joodse vrienden die nooit grootouders hebben gekend, of mijn linkse vrienden die familieleden als ondergewaardeerd politiek gevangene hebben verloren, heeft getekend. Men moet niet het ene lijden tegenover het andere afwegen, hoewel een dode natuurlijk onherroepelijk verloren is. En het moet gezegd dat er meer onherroepelijk verlies is geleden bij de anti-Nazi's dan bij de collaboratie.

Het debat verbreden

De termen van het debat – tussen collaboratie en repressie – zijn te eng, dikwijls te formeel en te juridisch. Collaboratie is landverraad, het meeheulen met een vreemde vijandige mogendheid. En de repressie is het juridisch vervolgen van die overtreding. Het spreekt vanzelf dat die affijning

onmiddellijk de formele paradox van vele Vlaamsgezinden aangeeft. Is landverraad tegenover België, dat ook tegenover Vlaanderen? Is de repressie van de Belgische staat gericht tegen collaborateurs of ook tegen Vlaamsgezinden? Het is precies het instandhouden van die ambivalentie die de duidelijke veroordeling van de collaboratie in Vlaanderen in de weg heeft gestaan.

Het zou ons inziens veel beter zijn de zaak expliciet in zijn politieke context te plaatsen. Het gaat om de collaboratie met het Nazi-regime. Het gaat om het vrij goed samenvallen van de politieke vormgeving, de hegemonie in de Vlaamse beweging van de jaren dertig met de Nieuwe Orde in andere landen. En trouwens niet alleen van de Vlaamse beweging. Want inzake politiek-maatschappelijke oriëntatie lag ze niet zover af van het Rexisme of van de Sterke Staatsgedachten in het Leopoldisme.

Dus geen “streep onder het oorlogsverleden” zonder een duidelijke politieke balans, zonder een duidelijke uitspraak over de directe band tussen het Vlaams nationalisme van de jaren '30, de ideologische collaboratie met de Nazi's en de strijd tegen het bolsjewisme aan het Oostfront. (Zouden die lui van het Sint-Maartensfonds zich bij hun nostalgische gezelligheidsbijeenkomsten niet eens moeten beraden over de flagrante schendingen van de mensenrechten en de barbarij in de Operatie Barbarossa? Of geldt dat alleen voor Milosjevic en Sadam?)

Daarbij is het niet voldoende de continuïteit van die ideologie alleen bij het Vlaams Blok te leggen en ze met de stigmatisering van het Blok te memoriseren. Er is nog te weinig onderzoek gebeurd over de ideologische continuïteit via een belangrijk deel van de nieuwe Vlaamse elite na de oorlog. Dat de Volksunie vrij snel na de oorlog opnieuw een politiek forum geeft aan de collaboratie is gekend. Maar met welke bagage en welk maatschappelijk project is de CVP opgericht? Hoe zijn de sociaal-democraten uit het collaborerende Demanisme gekomen? Waar liggen de continuïteiten tussen de jaren '30, de oorlogservaringen en de Vlaamse houding in de koningskwestie, de schoolstrijd en de staking '60-'61?

Die complexe naoorlogse geschiedenis wijst erop hoe instabiel de Belgische wederopbouw verliep. En daarin is de Vlaams-Belgische tegenstelling waarschijnlijk slechts van een tweede orde. Het Belgische staatsapparaat was intern verzwakt. Dat

verklaart ook een stuk van de stijl van de “epuratie”. Een snelle wederintegratie van de economische zwarten. Een al even snelle ontwapening en politieke isolering van het verzet. Een bijzondere aandacht voor de sociale integratie in de op te bouwen “welvaartsstaat” en het onder controle houden van het Waalse anarcho-syndicalisme. Neen, het draaide lang niet alleen om de Vlaamse kwestie. Trouwens, het scenario voor meer Vlaamse zelfstandigheid komt pas veel later echt aan de orde en men moet dus opletten die periode vooral niet te interpreteren vanuit de slechts naderhand voorkomende staatsvorming.

Daarvoor is immers een sociaal-economische omwenteling in Vlaanderen nodig en het ontstaan van een nieuwe politieke klasse. Uit welke kringen komen de leden van de “nieuwe Vlaamse burgerij” die de drager zullen worden van de industrialisering van Vlaanderen in de jaren zestig en van de staatsvorming? Is het met andere woorden wel zo dat de verzelfstandiging van Vlaanderen niet getekend is door het oorlogsverleden? En dan bedoel ik niet het traumatisch verleden, maar het politieke verleden. Het is toch overduidelijk dat de industrialisering van Vlaanderen is begeleid door een antimodernistisch beleid, dat putte uit de rijke traditie van het conservatieve katholicisme, het antisyndicalistische bedrijfspaternalisme, het solidarisme, het antistedelijke premodernisme ... En zou er geen band zijn tussen die specifieke ontwikkelingen in Vlaanderen en de rechtse mentaliteit, of het ethnocentrisme, of het racisme dat uit vele vergelijkend waardeonderzoek naar voren komt?²⁴ Het oorlogsverleden en vooral de dubieuze omgang ermee gedurende vijftig jaar is diep in de poriën van de Vlaamse samenleving doorgedrongen. En daarom is het soms goed de opmerkingen van de Ander niet altijd van de hand te doen als Franstalig chauvinisme of linkse onverzettelijkheid. Het is wel degelijk zo dat er minder sociale weerstand is in Vlaanderen of dat een repressief vreemdelingenbeleid meer gêne opwekt in Franstalig België. Wat we zelf doen, is zeker niet altijd beter.

Er is dus nog veel werk aan de winkel om het verleden te verwerken. En precies daarom is het politieke gebruik van de discussie nogal verontrustend. Natuurlijk was het colloquium van de “Voorwaarts”-groep van juni II. al lang gepland. En zeker, de initiatiefnemers zijn niet verantwoordelijk voor de stroomversnelling naar aanleiding van de affaire-Sauwens. Maar dat neemt niet weg dat het initiatief hen deels uit handen is

genomen. Het colloquium kwam in de media als “onder de auspiciën van het Vlaams parlement”. En de belangrijkste speech was die van parlementsvoorzitter De Batselier, die een nauwkeurig afgewogen tekst voorlas, gesteund door enkele tientallen handtekeningen. En, de Vlaamse regering stelde een prijs in, was zelf de jury en bekroonde de groep Voorwaarts met 500.000 F. En, het parlement zou weldra een tekst stemmen! Kortom, alles had er de schijn van dat de geopen-de discussie ook weer snel zou worden gesloten en dan nog met het stemmen van een officiële geschiedenis in het parlement. Of hoe het oorlogsverleden toch niet helemaal schijnt verwerkt te zijn.

Niet belangeloos allemaal. Zeker, het Vlaams Blok werkt op de zenuwen van Dewael. Eindelijk zou ik zeggen. Dat dit dossier de CVP alleen maar verder in moeilijkheden kan brengen is meegenomen. De Volksunie valt zelf al uit elkaar volgens klassieke lijnen. Maar betekent dat dan dat Paars Vlaanderen op een beter spoor zit dan Paaps Vlaanderen? Dat de huidige Vlaamse regering op de weg zit van “een Vlaamse emancipatiebeweging, die opnieuw aanknoopt bij haar oorspronkelijk pluralistische en democratische inspiratie” (Abicht, 2001)? Dient de streep onder het verleden en de verzoening niet te zeer bij te dragen tot de Paarse “good news show”?

Een echt debat over het verleden gaat over de politieke lessen die eruit te trekken zijn. Het gaat dus over de balans van maatschappelijke projecten. Het gaat over de verantwoordelijkheid van elkeen. En ook op dit vlak is er waarschijnlijk een meningsverschil.

Verantwoordelijkheid opnemen

Wetenschappelijk onderzoek, een redelijke discussie en een genuanceerd oordeel kan pogen te verklaren waarom de maatschappij was zoals ze was, is zoals ze is. Het menselijk handelen wordt dan deel van de structurering van een dwingende werkelijkheid, van een tijdsgeest als het ware. En ja, die verklaart veel, ook van het onmenselijke handelen van sommigen. Zo kan Napoleon worden verklaard, Hitler worden geduid en Stalin worden uitgelegd en zo kan het volgzzaam gedrag van de vele “grijze muizen” een context krijgen. En met enig mededogen voor de menselijke con-

ditie komt men dan tot een mild oordeel, vooral voor naasten en geliefden. Het zij zo.

Maar uit een analyse van de toestand, uit een kennis van de determinismen kan men geen ethische of politieke positie afleiden. De vrijheid van de mens, van elke mens, is juist die onherroepelijke bepaling af te wijzen. En precies daardoor wordt ook elke mens verantwoordelijk voor zijn daden, is hij verantwoording verschuldigd. Niet dat dat elkeen tot held of avonturier moet maken, maar wel dat de verklaring van de tijdsgeest of het groepsgedrag niet volstaat om de nodige politieke conclusies te trekken. Ook al kan men pogen te verklaren waarom zoveel mensen voor het Blok stemmen, ook al kan men er de maatschappelijke en politieke context voor duiden, toch kan elke Blokstemmer ook niet voor het Blok stemmen en toch hebben vele duizenden volksmensen – ook geconfronteerd met werkloosheid, globalisering en “risk society” – ook effectief niet voor het Blok gestemd! Ook al kan men de politieke passiviteit tegenover een repressief asielbeleid verklaren, toch zijn er mensen die opkomen voor universele mensenrechten en telkens weer manifesteren. Ook al liggen fabriekssluitingen perfect in de economische logica, zijn er vaak geen alternatieven en is de patronale repressie reëel, toch zijn er arbeiders die vechten voor het recht op arbeid. En ook al verliezen die contestantanten de strijd en worden ze opgenomen in de analyse van de overwinnaars, hun positie verdient respect wanneer de geschiedenis oordeelt en vooral wanneer de overwinnaars hun beloften niet waar maken.

Ligt dat allemaal ver van het debat over het oorlogsverleden? Niet zo ver. Want ook in de jaren dertig waren er mensen die hebben gestreden tegen Verdinaso en VNV. Ook in veertig waren er die onmiddellijk in het verzet gingen tegen de Nazi's. Ook toen waren er die tegen het verraad van de Man opkwamen of die vertelden over de concentratiekampen. Dat de mensen, de grijze massa, die alleen wilde overleven, de andere kant op keken (en als het even kon voor een aantal onder hen van smokkel of woeker ook beter werden, om maar te zeggen dat we de grijze massa niet altijd als passieve sukkelaars moeten beschrijven), hoeft niet altijd zo mild te worden beoordeeld. Ook die discussie over de individuele maatschappelijke verantwoordelijkheid (toen en vooral nu in deze ontregelde postmoderne tijden) is een inzet in het debat.

Opgelet: selectief geheugen!

En tenslotte gaat het ook om de omzichtigheid waarmee de geschiedenis in ons geheugen moet worden opgeslagen. Natuurlijk is elke geschiedschrijving getekend door het heden. Historici hebben het opgegeven de geschiedenis “zoals ze werkelijk was” te achterhalen omdat ze niet door het scherm van de beschikbare bronnen en van het gebruikte leesraster heen kunnen. Maar ze blijven omzichtig omgaan met de gegevens en ze zoeken vooral naar een interpretatie voor wat toen is gebeurd. Anders is het wanneer men kijkt naar het gebruik van de geschiedenis in het heden, naar de geschiedenis-receptie. Hoe gaan de media om met het historisch onderzoek? Hoe verwijzen politici naar het verleden? Dan pas begint een opvallend proces van selectie en ordening, van herinterpretatie. Het staat goed de geschiedenis aan zijn kant te hebben. Meestal gebeurt dat via een proces van vereenvoudiging en van mystificatie, zodat identificatie met dat verleden mogelijk wordt. Wanneer zulk proces door de politieke autoriteiten geleid wordt, wanneer *hét* verleden officieel wordt gedecreteerd, moet men opletten voor het pluralisme en voor de discussiecultuur. In wat vandaag gebeurt rond het oorlogsverleden komt veel te sterk het belang naar voren van een nieuwe Vlaamse elite.

Vlaanderen zit, tegen de tijdsgeest in kan men wel zeggen, in de 21ste eeuw en niet in de 19de eeuw, in de opbouw van een eigen natiestaat. De Vlaamse regering en met haar een deel van de Vlaamse intelligentsia schrijft zich in in dat project. Daarvoor werkt men aan een collectief zelfbeeld voor die natie, die – zoals elke identiteit – positief afwijkt van andere. Vlaanderen doet het goed. Vlaanderen doet het beter. De interne maatschappelijke tegenstellingen worden bedolven onder de “concurrentiepositie” met de buitenwereld. Dat is ook de belangrijkste drijfveer om tot een eengemaakt, een verzoend beeld over het (oorlogs)verleden te komen. Dergelijke verzoening moet dienen om alle “nationale” krachten te kunnen bundelen in dat Vlaamse project van staatsvorming. Om het onderscheid te maken tussen volksvriendelijke (gezagsgetrouwe) intellectuelen en de nieuwe “extremisten”.

Precies daarom is onze argwaan groot. Precies daarom moet er worden gezorgd voor een kritische historiografie, voor een blijvend debat en voor een discussie over maatschappelijke alterna-

tieven. In een fase waarin de gezagsdragers zelfvertrouwen en zelfgenoegzaamheid uitstralen om het Paarse eenheidsdenken als “staatsideologie” te vestigen, is het wegwerken van de gène over het oorlogsverleden misschien niet zo gunstig. Misschien zorgt die nog voor de nodige terughoudendheid, of tenminste voor de nodige tweedracht in het project van uitbouw van een sterke securitaire Vlaamse staat gericht op arbeidsproductiviteit en concurrentie.

Het oorlogsverleden moet zeker beter bespreekbaar worden gemaakt, maar het blijft in de eerste plaats een politieke kwestie. Goed discussiëren over het verleden en er vooral duidelijke politieke conclusies aan verbinden is een garantie om goed te blijven discussiëren over de toekomst. En wie zal zeggen dat daaraan vandaag geen nood is?

Noten:

1. Saerens, L. (2000): *Vreemdelingen in een wereldstad: een geschiedenis van Antwerpen en zijn joodse bevolking (1880-1944)*, Lannoo, Tiel: 800 pp.
2. Zie: Verstraete, J. (2001): *De jodenverordening en de Antwerpse balie*, Gent, Larcier: 164 p. en *De Juristenkrant*, vol 3, nr 32, 27 juni 2001.
3. Zie De Wever, B. (2001): “De Vlaamse beweging en de Antwerpse joden (1880-1944)” in: *Wetenschappelijke tijdingen*, vol 60, nr 2: 114-123.
4. Zie ook: Burggraeve, P.; E. Corijn & P. Verbraeken (2000): “Wat we zelf doen doen we beter ... niet” in: *Vlaams Marxistisch Tijdschrift*, vol 34, nr 4, Brussel, IMAVO: 11-20 en Corijn, E. (2001): “Over de Vlaamse volksraad en het nieuwe plichtendenken” in: *UVV-Info*, vol 18, nr 4, Brussel, UVV vzw: 30-33.